

Børn og unges møde med Ungdomskriminalitetsnævn og Ungekriminalforsorg

Hovedresultater

Hovedresultater

Kriminalitet blandt børn og unge er ofte genstand for stor, politisk opmærksomhed. Der er løbende diskussioner af, hvornår og hvordan vi som samfund skal gribe ind over for børn, der bryder loven. I Norden har vi haft en lang tradition for en høj kriminel lavalder på 15 år og for at behandle sager med børn i det sociale system frem for i det strafferetslige system. En række danske lovændringer har de seneste 30 år åbnet op for nye og mere indgribende sanktionsmuligheder over for mindreårige, der bryder loven (Kvsgaard, 2004; Storgaard, 2013, 2022; Brinkgaard, 2023).

Et nyt system til 10-17-årige mistænkt eller dømt for personfarlig eller anden alvorlig kriminalitet

Et bredt flertal i folketinget vedtog ny lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, som trådte i kraft 1. januar 2019. Et af formålene med reformen var *"at stoppe fødekæden til den hårde kerne af kriminelle"* ved at gribe tidligere og mere konsekvent ind over for kriminalitet, også over for børn under den kriminelle lavalder. Ifølge reformudspillet formåede hverken de retlige eller kommunale instanser at sikre rettidig støtte til kriminalitetstruede børn. Beslutningskompetencen vedrørende sociale indsatser til kriminalitetstruede børn blev derfor løftet væk fra kommunerne og over i nyoprettede nævn med en dommer som formand. Med den politiske reform fra 2019 blev der således oprettet et nyt system med Ungdomskriminalitetsnævn og Ungekriminalforsorg til at behandle sager med 10-17-årige, der er mistænkt eller dømt for personfarlig eller anden alvorlig kriminalitet.

Formål med rapporten: Hvordan er forløbene i det nye system?

Denne rapport sammenfatter hovedresultater fra et 4-årigt forskningsprojekt, som har undersøgt reformen fra 2019 med særligt fokus på det nye system med Ungdomskriminalitetsnævn og Ungekriminalforsorg. Til forskningsprojektet er der indsamlet et stort empirisk materiale bestående af både registerdata og administrative data samt gennemført 81 interview og observationer ved 24 nævnsmøder/tilsynsmøder.

Rapporten besvarer følgende hovedspørgsmål:

- Hvad karakteriser børn og unge og deres forløb, som henvises til Ungdomskriminalitetsnævnet, og dem, som pålægges forbedringsforløb med tilsyn i Ungekriminalforsorgen?
- Hvordan opleves forskellige elementer i det nye system ifølge børn, forældre og professionelle?

I rapportens formidling af resultater fra forskningsprojektet er der lagt vægt på dels at beskrive centrale karakteristika ved forløbene i det nye system, dels at beskrive, hvordan systemet opleves af både børn, forældre og professionelle. Med afsæt i særlig kriminologisk forskningsviden er det hensigten, at rapporten supplerer tidligere evalueringsrapporter på området fra Justitsministeriets Forskningskontor (2021a, 2021b, 2021c, 2022, 2023a) samt rapporter fra Institut for Menneskerettigheder (Laursen et al., 2022) og Red Barnet, Børns Vilkår & Justicia (2023), der særligt har fokuseret på børns retsstatus i det nye system.

Projektets viden er vigtig for at kunne vurdere, hvordan reformen i sin helhed har betydning for de berørte børn, familier og professionelle. Det nye danske system adskiller sig fra praksis i de øvrige nordiske lande og andre lande som fx England og USA, hvor den kriminelle lavalder er lavere, og der er særlige domstole til mindreårige. Den forskningsbaserede viden om potentielle positive og negative virkninger er derfor sparsom. Der foreligger foreløbige resultater for de første og korteste 380 forløb igangsat i 2019 (Justitsministeriets Forskningskontor, 2023a), og yderligere resultater om systemets effekt afventes. Trods manglende effektmåling har de andre nordiske lande vist interesse for det nye system. Det er ønsket med denne rapport at øge den eksisterende viden og fremadrettet bidrage til at kvalificere retspolitiske diskussioner, justering af lovgivning og beslutningsprocesser vedrørende kriminalpræventivt arbejde med børn og unge.

Undersøgelsens datagrundlag

- 81 interview med 37 børn og unge, 13 forældre og 33 professionelle (nævnsmedlemmer, børne- og ungerådgivere og ungetilsynsførende)
- 24 deltagende observationer: 9 nævnsmøder i UKN og 15 tilsynssamtaler i Ungekriminalforsorgen
- Registerdata: alle 10-17-årige bosat i Danmark i perioden 2000-2022
- Administrative data: 10-17-årige henvist til Ungdomskriminalitetsnævn og Ungekriminalforsorg i 2019-2021.

Det nye system – kort fortalt

Lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet (LBU) angår børn i alderen 10-17 år, der er mistænkt/dømt for personfarlig kriminalitet eller anden alvorlig/gentagen kriminalitet. Med LBU introduceres Ungdomskriminalitetsnævnet (UKN) og Ungekriminalforsorgen. De 10-14-årige, der er under den kriminelle lavalder, henvises af politiet på baggrund af en mistanke, hvor politiet finder det sandsynligt, at bevisbyrden er tilstrækkelig til domsfældelse, hvis de var over den kriminelle lavalder. De 15-17-årige

henvises til UKN via domstolene efter påstand fra anklagemyndigheden, og kun hvis de kendes skyldige i retten og idømmes en betinget eller ubetinget fængselsstraf.

Ungdomskriminalitetsnævnet består af en dommer, en repræsentant fra politiet og en kommunal repræsentant og nedsættes i de enkelte politikredse. UKN kan træffe afgørelse om en straksreaktion og/eller et forbedringsforløb eller ingen sanktion. En straksreaktion kan fx bestå af deltagelse i konfliktråd og er kun anvendt i ganske få sager. Et forbedringsforløb består af en handleplan med en række vilkår (fx kontaktperson, fremmøde i skole eller fast hjemmetidspunkt) samt tilsyn i Ungekriminalforsorgen. Barnet er forpligtet til at følge nævnets afgørelse, og hvis vilkårene ikke overholdes, udløser det indskærpelser fra Ungekriminalforsorgen og kan medføre genbehandling i UKN. Et forbedringsforløb kan have en varighed på op til 2 år og i særlige tilfælde op til 4 år for 10-14-årige.

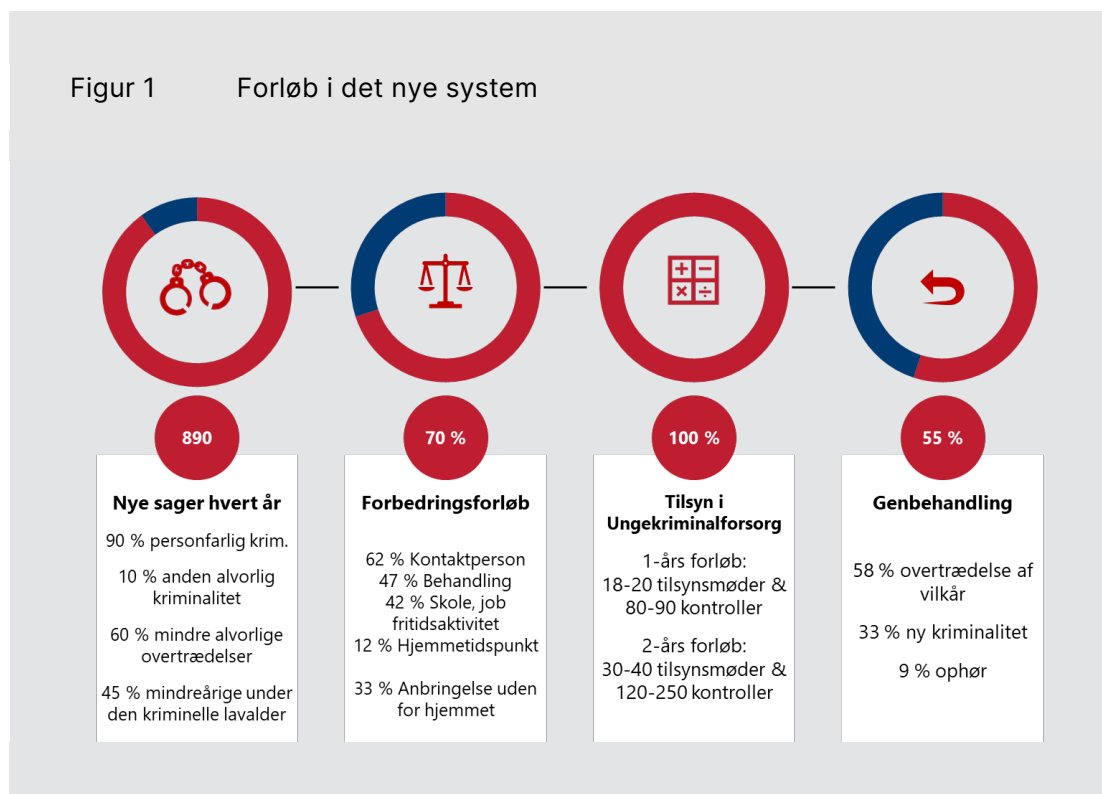
LBU har medført markante ændringer i myndighedernes handlemuligheder over for 10-17-årige, som begår personfarlig eller anden alvorlig kriminalitet, idet børnene nu kan pålægges en række støttende indsatser uden samtykke fra forældre (fx kontaktperson, krav om fremmøde i skole eller fast hjemmetidspunkt), og deltagelsen kontrolleres af Ungekriminalforsorgen.

Forløb i Ungdomskriminalitetsnævn og Ungekriminalforsorg

Hvert år behandler Ungdomskriminalitetsnævnet omkring 890 nye sager med 10-17-årige (jf. figur 1). Blandt de 2.555 børn og unge, der blev henvist til UKN i 2019-2021, fik 70 % en afgørelse i UKN om et forbedringsforløb, mens 30 % af sagerne afsluttes efter nævnsmødet, da barnet ikke fik pålagt forbedringsforløb eller straksreaktion. De fleste forbedringsforløb indeholder to eller flere indsatser som fast kontaktperson (62 %), behandling (47 %), krav om skole, job eller fritidsaktivitet (42 %) og anbringelse uden for hjemmet (33 %).

Hovedparten af de børn og unge, som henvises til UKN, er allerede kendt af politiet eller i det kommunale system. 62 % af børnene har allerede modtaget forebyggende indsatser efter barnets lov, og 29 % er anbragt uden for hjemmet. Hvert tredje barn har en psykiatrisk diagnose forud for henvisning til UKN, mens 61 % af børnene er tidligere registreret for en straffelovsovertrædelse hos politiet (som mistænkt eller sigtet). 60 % af de sager, som henvises til UKN, og hvor børnene får et forbedringsforløb, omhandler mindre alvorlige voldsforbrydelser, mens mere alvorlige forseelser som grov vold, røveri eller seksualforbrydelser udgør omkring 30 %.

Figur 1 Forløb i det nye system

Et forbedringsforløb er typisk enten af 1 års varighed (33 %) eller 2 års varighed (23 %). De yngste får de længste forløb, idet 37 % af de 10-14-årige får 2-årige forløb, mens det kun gælder for 10 % af de 15-17-årige. Alle børn og unge, der får pålagt et forbedringsforløb, kommer også i tilsyn i Ungekriminalforsorgen. Det betyder, at reformen har medført en markant udvidelse af gruppen af mindreårige i tilsynsforløb til at omfatte omkring 550 børn og unge hvert år, hvoraf 45 % er under den kriminelle lavalder på 15 år. Før reformen var der ca. 185 i tilsyn i KIF hvert år i alderen 15-17 år, hvoraf ca. 80 % var 17 år, og kun 14 % havde tilsynsforløb af 2 års varighed.

Et tilsynsforløb indeholder i gennemsnit 20 tilsynsmøder og 110 kontroller af indsatser i et forbedringsforløb. For 1.704 børn med forbedringsforløb pålagt af UKN fra 2019-2021 har Ungekriminalforsorgen i alt afholdt knap 28.000 tilsynssamtaler og udført 91.445 kontroller med kommunerne og hos de udførende led af indsatser, som skole, kontaktperson eller anbringelsessted. Hvis den unge udebliver fra et tilsynsmøde eller overtræder vilkår i sit forbedringsforløb, udløser det en indskærpelse fra Ungekriminalforsorgen, og tredje gang genindstilles sagen til UKN.

Omkring 55 % af sagerne bliver genbehandlet, og op mod hvert femte barn har været tilbage i nævnet to eller flere gange. En tredjedel af sagerne genbehandles, fordi barnet har begået ny personfarlig eller anden alvorlig kriminalitet, mens 58 % omhandler vilkårsovertrædelser. Det er også muligt at genindstille til UKN med henblik

på ophør af et forbedringsløb, hvilket gælder for 9 % af de genindbragte sager. Ved genbehandling af sagen skal nævnet tage stilling til, om der er grundlag for at iværksætte ændrede eller skærpede tiltag over for barnet. I 40 % af de genbehandlede sager ændrer UKN indholdet, og i 14 % forlænges forbedringsforløbet. Det er ligeledes muligt at ændre typen af anbringelsessted, herunder skærpe vilkår fra åben anbringelse til delvist lukket eller sikret regi, hvilket sker i en række tilfælde i forbindelse med genbehandling.

Konklusioner og fremadrettede forbedringer

Siden 2019, hvor det nye system blev indført, er op mod 4.500 børn og unge blevet henvist hertil, og omkring 70 % har fået et forbedringsforløb med tilsyn i Ungekriminalforsorgen. Undersøgelsens resultater peger på, at systemet kan tilpasses på en række områder for at sikre børn den rette hjælp til at undgå eller bryde med en kriminel løbebane.

Grundlæggende principper om proportionalitet og retssikkerhed

Det er tydeligt på baggrund af beskrivelser af forbedringsforløb fra børn, forældre og professionelle, at der er tale om indgribende forløb. De enkelte indsatser, der iværksættes som del af forbedringsforløbene, opleves ofte som støttende, mens de langvarige tilsynsforløb med intensiv kontrol, indskærpelser og risiko for genindstilling til UKN bidrager til en oplevelse af straf. På den baggrund er både proportionalitet og retssikkerhed væsentlige aspekter at vurdere og diskutere i det fremadrettede arbejde med at forbedre systemet.

Det er et grundlæggende princip i såvel retssystem som offentlig forvaltning, at indsatser og sanktioner skal være proportionale med overtrædelsens karakter eller problemets alvorsgrad. Hertil er tre af undersøgelsens resultater væsentlige at fremhæve. For det første er omkring halvdelen af børnene med et forbedringsforløb henvist på baggrund af mindre alvorlige overtrædelser som trusler, trusler/vold mod offentlig ansat og simpel vold. For det andet bliver forløb ofte forlænget eller skærpet på baggrund af andre og mindre alvorlige vilkårsovertrædelser end (personfarlig) kriminalitet. Endelig har de yngste børn i målgruppen de længste forløb. Selvom der er tale om forløb, som er tilrettelagt for at støtte barnet og forhindre ny kriminalitet, er proportionalitetsprincippet relevant, særligt i lyset af at forløbene opleves som både indgribende og straffende.

I forhold til retssikkerheden peger denne undersøgelse på fire centrale forhold, der fremadrettet kan styrkes for børn og familier. For det første, at børn (over 12 år) og forældre mangler viden om retten til at indstille sagen til genbehandling i UKN med

henblik på ophør eller tilpasning af forbedringsforløb. Ingen af de 37 børn og 13 forældre, der har deltaget i undersøgelsen, var bekendt med denne rettighed. Det andet forhold vedrører klageadgang, hvor det i dag kun er muligt at påklage afgørelser i UKN, hvor der indgår et anbringelsesforløb. Endvidere har en klage ikke opsættende virkning, hvilket kan have stor betydning for barnet, særligt ved afgørelser om anbringelse i delvist lukket eller sikret regi. Det tredje forhold vedrører retsprocessuelle garantier for børn under den kriminelle lavalder, hvor bevisets status ikke efterprøves hos anklagemyndigheden, og skyldsspørgsmålet ikke afgøres i retten, som det også er fremhævet i tidligere rapporter fra Institut for Menneskerettigheder (Laursen et al., 2022) og Red Barnet, Børns Vilkår & Justicia (2023). Dette forhold ser ud til at medføre en overrepræsentation af sager med 10-14-årige i det nye system som følge af forskelle i sagsbehandling før henvisning til UKN.

Endelig er der et centralt spørgsmål om dobbeltstraf. De 15-17-årige, der indgår i denne undersøgelse, oplever at blive straffet for den samme hændelse først i retten og senere i UKN. Laursen et al. (2022) konkluderer, at nævnsrådet ikke entydigt udgør en retsproces, hvorfor de vurderer, at der i retlig forstand ikke er tale om dobbeltstraf. Der er flere eksempler på højesteretsafgørelser fra Norge, hvor andre typer af tvangsmæssige afgørelser sidestilles med retlige afgørelser, fordi der er tale om frihedsberøvelse i forskellige former (Havre & Holte, 2023). Det vil sige, at et barn, der eksempelvis tvangsanbringes for kriminalitet, ikke kan idømmes fængselsstraf for samme forhold, idet begge afgørelser indeholder frihedsberøvelse, og der derfor vurderes at være tale om dobbeltstraf (Havre & Holte, 2023).

Høj risiko for stempling

En række internationale studier viser, at børn og unge, der får deres sag behandlet i retssystemet (eller domstolslignende instanser), har en højere risiko for at begå ny kriminalitet (Petrosino et al., 2010). Det kan skyldes, at et stempel som kriminel øger risikoen for negative forventninger fra barnets omgivelser, der kan medvirke til en ændring i barnets selvopfattelse. Børn og unge i alderen 10-17 år er i en sårbar livsfase, hvor de kan være særligt påvirkelige i forhold til identitetsdannelse, hvilket øger risikoen for, at de påtager sig en selvforståelse som kriminel eller kriminalitets-truet (Lundeberg & Gaarder, 2025). I det nye system med Ungdomskriminalitetsnævn og Ungekriminalforsorg er der en høj risiko for stempling, hvor særligt de langvarige tilsynsforløb med kontrolelementer kan medvirke til at skabe eller fastholde et negativt selvbillede hos barnet som kriminalitetstruet. Børn og forældre fortæller, at de frygter omgivelsernes reaktioner og derfor vælger at hemmeligholde tilsynsmøder og forbedringsforløb (fra familie, venner eller arbejdsplads).

Stemplingsprocesser understøttes af sproget, hvilket er en væsentlig grund til, at barnets lov markerer et opgør med stigmatiserende sprogbrug. Denne

opmærksomhed afspejles ikke i lovgivningen om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, som blev vedtaget forud for barnets lov. Der anvendes betegnelser som 'kriminalitetstruede børn og unge' og 'forbedringsforløb' i lovgrundlaget og tilhørende vejledninger og bekendtgørelser, hvilket signalerer et problemfokus, som børn kan tage til sig. Ligeledes peger termer som 'Ungekriminalforsorgen' og 'tilsynsførende' i retning af straffuldbyrdelse, hvilket kan bidrage til stigmatisering af både børn og forældre. En forståelse, som understøttes ved, at nævnsmøder afholdes i retsbygninger, at børn og forældre kan afhentes af politi ved udeblivelse, og at Ungekriminalforsorgen er placeret i samme bygning som KIF, hvor voksne dømt er i tilsyn. Til sammenligning indeholder den norske konfliktrådslov betegnelser som 'ungeopfølgning', 'individuelle planer' og 'ungekoordinator', hvilket i højere grad understreger, at der er tale om alternativer til traditionelle strafformer.

Ufleksibelt system med fokus på fejltrin frem for fremskridt

Mange børn og forældre er positive over at få hjælp i begyndelsen af deres forbedringsforløb, men over tid opleves forløbet og tilsynet som indgribende, ufleksibelt og fokuseret på fejltrin. Beskrivelserne afspejler i høj grad systemets organisering, hvor tilpasning af forløbets indhold og varighed kun sker ved genbehandling i UKN, ligesom det ikke er muligt at nedjustere eller frafalde tilsyn på baggrund af en konkret, individuel vurdering. Systemet opleves af mange professionelle som ufleksibelt særligt i forhold til at imødekomme børns komplekse støttebehov, eksempelvis hvis der opstår et akut behov for at ændre typen af anbringelsessted, reducere i krav til fremmøde i skole eller afbryde behandling.

Børn og unge oplever et stort fokus på fejltrin og udtrykker bekymring for, hvad en genindstilling til nævnet kan have af konsekvenser for varigheden eller indholdet af deres forløb. Blandt børn og unge, der er anbragt, har op mod 50 % fået en indskærpelse for 'rømning', fordi de er løbet væk fra deres anbringelsessted. Ligeledes har tæt på 50 % af unge med krav om skole fået indskærpelse for skolefravær. Begge dele kan skyldes barnets udfordringer, eller at støttebehov ikke imødekommes i de iværksatte indsatser, hvilket en indskærpelse ikke afhjælper. Nogle børn er ved nævnsmødet blevet oplyst om muligheden for en anbringelse uden for hjemmet ved genbehandling, og flere børn udtrykker bekymring for at blive fjernet fra deres forældre eller placeret på en sikret institution.

De tilsynsførende i Ungekriminalforsorgen er forpligtet til at give indskærpelser ved brud på vilkår og indstille til genbehandling i UKN. Flere børne- og ungerådgivere og tilsynsførende beskriver praksis med indskærpelser og genindstilling som kontra-produktivt for det pædagogiske arbejde med at støtte en gradvis og positiv udvikling hos barnet. Denne tilgang med kontrol og reaktioner ved fejltrin kan også udfordre tilliden til voksne i støttende og omsorgsgivende funktioner, da de alle

skal indrapportere, hvis barnet bryder med vilkår (fx forældre, plejeforældre, pædagoger på børne- og ungehjem, lærere, pædagoger i klub, voksne i fritidsaktiviteter og fritidsjob).

Tilsynsmodellen står i modsætning til den viden, vi har fra forskning i 'desistance', som beskriver forhold, der skal være til stede for at understøtte en proces væk fra kriminalitet. For unge, som har en kriminel løbebane, er det en gradvis og ikke-lineær proces at ændre livsbane. I den proces er det centralt, at der er plads til at fejle undervejs, blive mødt i sociale relationer med positive forventninger og tillid samt blive set og anerkendt i et positivt selvbillede som ikke-kriminel (Farrall, 2002).

Begrænset inddragelse af børn og forældre

Det fremgår af LBU og tilknyttede bekendtgørelser og vejledninger, at afgørelser om indsatser skal fastlægges i dialog med barnet, hvilket de professionelle i systemet er opmærksomme på. Børn og forældre har ret til at blive inddraget i alle beslutninger af væsentlig betydning for deres liv, hvilket i denne sammenhæng gælder udarbejdelse af ungefaglig undersøgelse og indstilling ved nævnsmødet samt udmøntning af forbedringsløbet ved tilsynsforløbet. I det nye system har børne- og ungerådgiver 3 uger til at udarbejde en ungefaglig undersøgelse og indstilling til UKN, hvilket kan begrænse muligheden for inddragelse af børns og forældres perspektiver i indstillingerne. Dernæst er nævnsmødet et professionelt styret rum, hvor vi finder, at særligt børn har svært ved at blive hørt, og hvor et dominerende fokus på problemadfærd bidrager til, at børn og forældre kan føle sig misforstået og fremstillet i et dårligt lys. Nævnet træffer afgørelser på et grundlag præget af korte tidsfrister og begrænset forhåndskendskab til barnet, hvilket kan resultere i afgørelser, der ikke bidrager til barnets udvikling og trivsel, eller forløb, som barnet ikke er motiveret for at gennemføre. Børn og forældre har også meget begrænset indflydelse på afviklingen af forbedringsforløbet og dertilhørende tilsyn, og de giver udtryk for, at tilsynsmøderne mangler konkret indhold og formål.

De seneste år har vi på børne- og ungeområdet i kommunerne set en udvikling, hvor vigtigheden af børneinddragelse er slået igennem, særligt med vedtagelsen af barnets lov. Det nye fokus på børneinddragelse er tæt knyttet til et politisk ønske om at etablere en praksis baseret på et moderne børnesyn, hvor børn og unge betragtes som kompetente aktører, der har gyldig viden om deres egen situation. Dette inddragende børnesyn er imidlertid ikke afspejlet i det nye system og genfindes derfor heller ikke i børn og unges erfaringer med systemet. De oplever således *ikke* at blive inddraget løbende i beslutningsprocesser, i tilrettelæggelse og tilpasning af indsatser eller i afvikling af tilsyn.

Det nye system set i historisk og internationalt perspektiv

Reformen fra 2019, som introducerede Ungdomskriminalitetsnævn og Ungekriminalforsorg, kan ses som en foreløbig kulmination på løbende lovstramninger og afskaffelse af bestemmelser for mildere straffe til mindreårige over de seneste 30 år (Kylvsgaard, 2004; Storgaard, 2013, 2022; Brinkgaard, 2023). Det nye system blev indført på et tidspunkt, hvor børne- og ungdomskriminaliteten var historisk lav, og antallet af de mest kriminelle unge var faldet med mere end 40 %. Der var et politisk ønske om *"mærkbare og hurtige konsekvenser for kriminelle handlinger"* og *"at sikre, at børn og unge, som har begået kriminalitet, udvikler sig i en mere positiv retning og kommer tilbage i god trivsel"* (Justitsministeriet, 2018).

De nordiske lande har været kendt for en mere lempelig tilgang over for mindreårige, hvor børn under 15 år er undtaget fra retsforfølgelse og straf (Lappi-Seppälä & Storgaard, 2014). Med det nye danske system, som behandler sager for børn ned til 10 år, har man brudt med denne nordiske tradition for at undtage børn under den kriminelle lavalder fra sanktioner og tilsyn og udelukkende behandle deres sager i de sociale velfærdssystemer (Storgaard, 2022). Danmark har i det seneste år været frontløber i lovstramninger (Feldtmann et al., 2024), men nylige politiske diskussioner i Sverige, Norge og Finland tyder på en bredere tendens, hvor retspolitiske stramninger har politisk opbakning i de nordiske lande.

Denne drejning i de nordiske lande mod mere straffende tilgange over for mindreårige er bemærkelsesværdig set i et internationalt perspektiv, hvor en række lande forlader tidligere årtiers 'tough-on crime'-politikker og hæver aldersgrænser for at holde mindreårige ude af strafferetssystemerne. Dette sker med udgangspunkt i forskningsviden om børns neurologiske og psykologiske udvikling, som dokumenterer, at børn adskiller sig fra voksne ved lavere impuls kontrol, højere risikovillighed, større påvirkelighed af eksterne faktorer som kammerater og mindre opmærksomhed på fremtidige konsekvenser (Steinberg, 2014).

Nyt system – men ingen nye redskaber

Et af formålene med reformen fra 2019 var at sikre rettidig hjælp til kriminalitetstruede børn og unge ved at flytte beslutningskompetencen for tildeling af sociale indsatser fra kommunerne til UKN. Resultaterne fra denne undersøgelse peger på, at hovedparten af børnene, der henvises til UKN, allerede er kendt i systemet og har modtaget indsatser fra kommunerne.

Det nye system vurderes at medføre statslige merudgifter på ca. 115 mio. årligt, fordelt på Ungekriminalforsorgen (ca. 33 mio.) og Ungdomskriminalitetsnævn, politi og anklagemyndighed (ca. 82 mio.), mens reformen ikke har tilført markant flere ressourcer til kommunerne eller har haft til formål at afprøve/udvikle nye

kriminalitetsforebyggende indsatser. Værktøjskassen er den samme som før reformen, men med den væsentlige forskel, at børn og unge kan pålægges flere typer indsatser uden samtykke og underlægges tilsyn i Ungekriminalforsorgen. Fremfor at styrke tilsynet med indsatser kan der være behov for at styrke kvaliteten af anbringelser og behandlingsmuligheder og styrke det tværsektorielle samarbejde særligt mellem skole, socialforvaltning og psykiatri.

Tidligere evalueringer og undersøgelser har peget på udfordringer i det nye system, som det ikke er lykkedes at imødekomme med de mindre lovændringer samt justeringer af vejledninger og bekendtgørelser, der er foretaget siden 2019. Det gælder for det første tilpasning af målgruppen, som henvises til UKN, hvor både opsamlinger af erfaringer fra praksis fra Aarhus Kommune (2019) og Københavns Kommune (2021) samt evalueringsrapporter fra Justitsministeriets Forskningskontor (2021b) har peget på flere grupper, hvor det ikke er formålstjenligt at henvise til UKN. Det gælder børn og unge med lav risiko for at begå yderligere kriminalitet, børn og unge med nedsat psykisk funktionsevne samt institutionsanbragte, som gentagne gange henvises til nævnet under anbringelsen, eksempelvis grundet vold og trusler mod personalet på institutionen eller rømning. Dernæst har flere undersøgelser fremhævet problematikker vedrørende retssikkerhed for 10-14-årige (Laursen et al., 2022; Red Barnet et al., 2023) og udfordringer med at sikre inddragelse og genoprettende praksisser ved nævnsmøderne (Rasmussen, 2023).

Resultaterne fra dette projekt peger samlet set på et behov for grundlæggende ændringer i systemet for at styrke indsatsen for de mest udsatte børn og unge, der også kan være i "*fødekæden til den hårde kerne*". Det er håbet med denne rapport at bidrage med viden, som kan informere og kvalificere det fremadrettede arbejde både politisk og i det praksisrettede arbejde med børn og unge, der begår personfarlig eller anden form for alvorlig kriminalitet.

Highlights fra rapporten

Hvem er børnene?

- Hovedparten af de børn og unge, som henvises til UKN, er allerede kendt af politiet (som ofre for eller udøvere af kriminalitet) eller har modtaget støttende indsatser i det kommunale system.
- En væsentlig andel af børnene har vanskeligheder ud over kriminalitet, fx psykiatrinære problemstillinger, skolevægning eller misbrug.
- Størstedelen af sagerne vedrører simpel vold såsom trusler eller enkelte slag/spark (straffelovens § 244), mens mere alvorlige forseelser med grov vold, røveri eller seksualforbrydelser udgør omkring 30 %.

Nævnsmøde og afgørelser

- Børn og unge oplever nævnsmøder som en retssag og omtaler afgørelser som en dom eller straf.
- Inddragelsen af børn og forældre er begrænset af flere faktorer, såsom de fysiske ramme for møderne, det høje antal mødedeltagere og manglende børnevenlighed.
- Nævnet træffer afgørelser på et grundlag præget af korte tidsfrister, begrænset inddragelse af børn og forældres perspektiver og begrænset blik for børns vanskeligheder ud over kriminalitet.

Forbedringsforløb og tilsyn

- Alle børn og unge med et forbedringsforløb er også underlagt tilsyn i Ungekriminalforsorgen, hvilket professionelle ikke altid vurderer som nødvendigt eller hensigtsmæssigt.
- Børn og forældre udtrykker tilfredshed med indsatserne, men de langvarige forløb med intensivt tilsyn og kontrol opleves over tid som meget indgribende.
- Anbragte børn og børn med mange indsatser i deres forbedringsforløb oplever, at de "*bliver sat op til at fejle*", fordi de ikke kan efterleve de mange krav.
- Børn er bekymret for risikoen for indskærpelser og de konsekvenser, det kan få for varighed og indhold i deres forløb.
- Børn og unge oplever at blive "*straffet*" for almindelig ungeadfærd som skolefravær, udeblivelse fra aktivitet eller komme for sent hjem.
- Børns voksenrelationer bliver inddraget i tilsynsforløbet, hvilket risikerer at underminere børns tillid og tryghed i hjemmet, skolen, på anbringelsessted eller fritidsaktivitet.

Hovedresultater: Børn og unges møde med Ungdomskriminalitetsnævn og Ungekriminalforsorg
VIVE/2025
HR_301668